

UDVARHELYI HIRADO.

KÖZMIVELŐDÉSI, KÖZGAZDASÁGI ÉS KÖZEGÉSZSÉGÜGYI HETILAP.

Előfizetési díj

vidékre postán, vagy helyben házhoz hordva:
 Egész évre 4 frt.
 Fél évre 2 frt.
 Negyed évre 1 frt.
 Egyes szám ára 10 kr.

Megjelenik minden szombaton este.

Hirdetménydíj:

Ötven centiméternyi területen megférő hirdetmény ára első beigtatáskor 50 krajcár, második beigtatáskor 10 percent, harmadik és minden további beigtatásnál 20 percent árleengedés.
 Száz centiméter területet elfoglaló hirdetmény ára első beigtatáskor 1 frt, második beigtatáskor 10 percent, harmadik és minden további beigtatás alkalmával 20 percent árleengedés.
 Bélyegdíj minden beigtatáskor 30 kr.

Mellékletdíj: Százától 1 frt 40 kr. — A díjak előre fizetendők.

A szerkesztő lakása:

Botos-utca, ref. tanári lak, emeleti lakosztály.

Kiadóhivatal:

Bécssek Dániel könyvnyomdája.

Az orvosok választásáról.

A közegészségügy rendezése jelenleg annál nagyobb figyelmet érdemel, mivel ennek célszerű megoldásától, illetve törvényszabta végrehajtásától függ nemzetszaporodási, illetve népesedési állapotunk jövője is, ha azt akarjuk, hogy ép testben ép lélek lakozzék s ne satnyuljunk el, mely ügyet elhanyagolni hazafi bűn lenne.

Ma, midőn országszerte a községi (kör) és törvényhatósági (járási, tisztifő) orvosi állomások betöltése napirenden van, és a pályázatok alapján mielőbb választás leendő, szükségesnek tartjuk az illetőket az emberiség és a közegészség érdekében az e tekintetben irányadó 1876. évi XIV. t.-cikk főbb intézkedéseinek a kijelölésnél és választásnál szem előtt tartására komolyan föl hívni, nehogy a törvény nem tudása miatt később alapos panaszok merülhetvén föl, a nagy közönség kárt valljon.

Magyarországban orvosi gyakorlatra csak annak van joga, ki az ország területén fennálló tudományos egyetemek által kiállított orvosi oklevéllel van ellátva. Az ország területén eddig gyakorlatra jogosított orvosok azonban szerzett jogaikban továbbra is meghagynak. (43. §.)

Községi orvosokul ezentul oly okleveles sebészek is megválaszthatók, kik három évi folytonos sebészi gyakorlatot képesek kimutatni, orvostudori oklevéllel bíró pályázóknak előny biztosítottik.

Ezen törvény életbelépt. után választott községi (kör) orvosok hivatala állandó. (143. §.) Működési köre: a község szegényeit ingyen, a vagyonosokat pedig egyezség szerű díjazás mellett orvosolja; felügyel a lelenckre, dajkaságba adottakra, elmékörosokra, hülyékre, siketnémákra és nyomorékokra; a himlőoltást kiszabott díj mellett végzi; a halottkémlést — ha külön halottkém nincs — szegényeknél ingyen, vagyonosoknál megszabott díj mellett teljesíti; az egészségügyi mozzanatokot és változásokat figyelemmel kísérvén, a hátrányok elhárítása iránt javaslatot tesz; az orvosrendőri vizsgálatokat s egyéb teendőket díjtalanul, az orvostörvénytiszteki munkálatokat pedig díj mellett teljesíti; az életmentési eljárásnál közreműködik; szóval eljár minden a törvény vagy szabályrendelet által reá bízott ügyekben. (145. §.)

Járási orvos a szolgabírónak, mint elsőfoku hatóságnak szakközege, kinek véleménye rendszerint előzetesen meghallgatandó. (155. §.) Működési köre: minden közegészségügyi tárgy fölött örködni, és a tapasztalt hiányok elhárítására közreműködni; lakhelyek, épületek, iparüzletek, gyárak berendezésére élet és egészség szempontjából ügyelni, termények eladására szükséges óvrendszabályokat javasolni; egészségügyi és jótékony, köz- és magán-intézetekre ügyelni; tápszerek és italok minőségére, lelenck és dajkaságba adottak iránti rendszabályok végrehajtására, fürdőintézetekre és gyógyvizekre, vagyontalan betegek gyógyítására örködni; himlőoltásról

gondoskodni; járványok és ragályok sürgős eseteiben intézkedni; népiskolákat vizsgálni; orvosrendőri vizsgálatokat és orvostörvénytiszteki boncolatokat teljesíteni; halottkémlésre ügyelni; gyógyszerárakat vizsgálni; ujoncozásnál közreműködni; mérég és gyógyanyagok árulására és kezelésére ügyelni; letelepülő orvosokat a tisztí főorvosnak bejelenteni; némi községben a községi orvos teendőit végezni, és a tisztí főorvost akadályoztatása esetén helyettesíteni; szóval mindazon ügyekben eljárni, melyeket valamely törvény vagy szabály reá biz. (156. §.)

Tisztí főorvos a törvényhatóság szakértője, és a közigazgatási bizottságban mint előadó működik; ugyanazon felügyeleti hatáskör illeti a törvényhatóság egész területére nézve, mint a járási orvost saját területén; azonkívül különösen felügyel a himlőoltásra; járványok és ragályok ellen óv- és gyógyintézkedéseket javasol; az összes orvosi és egészségügyi személyzetre, bábákra felügyel; a kuruzslás s egészségre veszélyes szokások, babonák, előítéletek kiirtására javaslatokat tesz, és sürgős esetekben intézkedik; a tanintézeteket, ugy gyógyszerárakat vizsgálja; ezenfelül az egészségügyi bizottság tagja. (160—164. §§.)

A tisztí főorvosok és járási orvosok mint a többi tisztviselők a törvényhatósági egészségügyi bizottság előzetes meghallgatásával pályázat és kijelölés alapján a közgyűlés által 6 évre viszonylagos szótöbbséggel választatnak. (161. §.)

TÁRCA.

A budapesti protestáns új árvaház felavatása.

(Folytatás és vége.)

„Mélyen tisztelt gyülekezet! Azon örvendetes fordulóponton, amelyre intézetünk az új tágas árvaháznak felépítése által megérkezett, a választmány időszerűnek találja rövid visszpillantást vetni egyletünk keletkezése, működése, s fejlődése, és végre magának az új épületnek történetére is.

A budai evang. hitközség érdemteljes volt lelkésze, Bauhofer Gy. urnak kezdeményezése folytán, az eszme iránt lelkesülő polgártársainknak egy kis serege avégett egyesült, hogy hitsorsosaink tevékeny pártolásába bizva, árvaházat létesítsen, úgy hogy egyletünk már 1859-ik évben ideiglenesen megalakulván, első működését az ev. hitközség által bérelt házban azzal kezdé meg, hogy 10 árvagyermeket befogadott, Feischner urnak, mint árvák gyámjának felügyelete és tanítása alatt, aki 1867. évben bekövetkezett haláláig teljes odaadással s hűséggel szentelte magát ezen hivatásnak; míg hitvese Feischner Karolina az ő oldala mellett a gazdasági ügyeket s a leánykák ápolását és nevelését leghivebben látta el; férjének halála óta pedig, mind e mai napig, az árvaanya gyakori változása mellett is, árvaanya és gazdasági vezetői minőségben önfeláldozó szeretettel valódi támasza

volt és maradt árvaházunknak; tanácsal és tettel támogatva a szakadatlanul működő érdemdas női választmány által.

Az 1860-ik évben az egylet igazgatási szervezete véglegesen megalakított, és a választmány, melyben a legelső választmány érdemes tagjai sorából a következő urak: dr. Ballagi Mór, Török Pál superintendens, Benedikty Gy., dr. Bókay János, dr. Jelenik Zsigmond, Haberer Jonathan, Hornyánszky Viktor és dr. Koller mind e mai napig soha el nem lankadt buzgalommal működnek, az egylet érdekeit képviselve s előmozdította; fájdalom, a szintén a legelső választmányban működött dr. Székács József superintendens és Kralovánszky Zsigmond urak nem részesülhettek azon örömben, hogy új árvaházunk teljes befejezését, melyet ők oly forrón óhajtottak, megérhették volna! Midőn saját esekély törekvésemet ezen szép cél elérése körül felemlíteném, ne méltóztassék a tisztelt gyülekezet ezt szerénytelenségnek tekinteni, mert ez csak annak bizonyosságul történik, hogy épen mindnyájunk felejthetetlen barátja dr. Székács József volt az, aki engem ezen magasztos feladat elvállalására birt, és azután bölcs tanácsával, hathatós befolyásával, és személyes közreműködésével élete végpercéig hatályosan támogatott és segített! — Áldva legyen az ő emlékezte mind örökkön örökké!

Egyletünk működésének kezdetével az iránta

való részvét és pártolás az összes hitsorsoknál mindinkább terjedett, és ezen részvét az évről évre szaporodó tagok tekintélyes számában, továbbá az adományozók és hagyományozók szaporodásában, és az összes hazai lelkészek által közvetített küldemények nagy mennyiségében tényleg nyilatkozott, akiknek buzgalmat a prot. egyházi és iskolai lapjában felköltetni és ébren tartani sóha meg nem szűnt, érdemekben dus társunk dr. Ballagi Mór ur.

Igy történt, hogy 1860. évben 15, 1861-ben 16, 1863-ban 22, 1864-ben 30, 1867-ben már 42 evang., ágostai s helyvét hitvallású árvagyermek nyerhetett árvaházunkban ápolást, oktatást és nevelést, ezen legutóbbi szám azonban már is oly legvégső határnak mutatkozott, amelyet túlhaladni a régi bérelt házban nem lehetett, és az akkori elnök Palló Sándor ur alatt, akit azon érdem illet meg, hogy erélyes működése folytán az egylet segédforrásait tetemesen gyarapította, az egylet az eddig használt s a dob-utcában fekvő házat megvette, miután az akkora rendelkezésre állott pénzkészlet még nem volt elegendő arra, hogy a főváros nagylelkű adománya folytán, egyletünknek ajándékozott szép telken, — amelyen ma már új árvaházunkat látjuk — már azon időben egy egészen új épület emeltessék.

Az árvák folytonos szaporodásával azonban, akiknek száma az 1868. évben 44 volt és 1876-

Ily fontos és sokoldalú teendőkkel megbízandó szakközvegek választása a közlegő általános tisztújítások alkalmával annál komolyabb megfontolást igényel, mivel most nyílik először alkalom a közegészségügyi törvény végrehajtására, mely választásnál a pályázók elméleti és gyakorlati képessége első sorban a kijelölő választmány által szigorúan megbírálandó már csak azért is, nehogy a kellő szakértelem fölött holmi családi, pártfogolási és párttekintetek jutván tulsulyra, a választók tévutra vezetessenek és a közönség holmi ürügyek alatt élet- és egészségügyi érdekeiben megrövidíttessék, mit később nem oly könnyen tehetni jóvá, mint ezt más állomásoknál remélni lehet.

Különösen a járási orvosok megválasztása annál nagyobb figyelmet érdemel, mivel ezek gyakran a tisztí főorvost is helyettesíteni hivatják, kik ennél fogva mások mint orvossebésztudorok már azért sem lehetnek, mivel a törvény járási orvosokról más minősítvény mellett még tudni sem akar, és ha szintén megengedi, hogy a községi (kör) orvosok sebészek is lehetnek, úgy de itt is az orvostudoroknak biztosítván előnyt, annál kétségtelenebbül világos a törvény határozata, mely járási orvosoknak csak okleveles orvosokat fogad el, ez által akarván mind a közegészségügy jövőjét, mind pedig az orvosrendőri és törvényszéki működéseket kellőleg biztosítani.

Ajánljuk ezen jóakaratu figyelmeztetést az érdekelteknek szigorú alkalmazkodás végett; ezt kívánja az önkormányzat és felelőség elve.

Egy választó.

A hivatalos lapból.

MI ELSŐ FERENC JÓZSEF,

ISTEN KEGYELMÉBŐL AUSZTRIAI CSÁSZÁR,
CSEHORSZÁG KIRÁLYA stb. és MAGYARORSZÁG APOSTOLI KIRÁLYA.

Kedvelt Magyarországnak és társországai hű főrendei és képviselői közös egyetértéssel a következő törvénycikket terjesztették szentesítés végett Felsőgünk elé:

1877. évi XXII. TÖRVÉNYCIKK

a kisebb polgári peres ügyekben való eljárásról.

(Szentelést nyert 1877. évi november 16-án. Kihirdettetett az országgyűlés mindkét házában 1877. évi november 22-én.)

ban már is 55-re nőtt, azt tapasztaltuk, hogy a ház már módfelett túl volt terhelve, és mind ezen okból, mind az épületnek célszerűtlen beosztásánál, és nem igen egészséges fekvésénél fogva egészségi szempontból is, a jogos követelményeknek teljesen nem felel meg, és a további felvételeknek átléphetlen akadályozását képezi. Ily körülmények között tehát, dacára az 1873. év óta folyton tartó kedvezőtlen s terhes időknek, meg kellett kísértünk azon lépést, hogy polgártársaink és első sorban hitsorsosaink emberbaráti érzületéhez és jótékonyágához nagyobb mértékben folyamodjunk. És íme! a választmány bizalma fényesen lett igazolva! Az adakozások, a gyűjtéseknek 1875. évi december havában lett megkezdése után nemcsak az evang. egyházak hivatól, hanem valamennyi hazai felekezeti részéről, — az 1877. évi április 28-án tartott közgyűlésből közhírré tett kimutatás szerint (amely az azóta befolyt adakozásoknak közzétételével annak idejében kiegészített fog) oly örvendetes mértékben és mennyiségben folytak be, hogy a választmány egy új árvaház építését minden aggodalom és merészség nélkül elhatározta, és az 1876-ik év tavaszán meg is kezdhetette. E célból a választmány külön építési bizottságot küldött ki, mely alelnök Várady Károlyból, dr. Jelenik Zs., Szentgyörgyi Alb., Stefány Lajos, Fuchs Gusztáv, Zsigmond Vilh. mérnök urakból és az én személyemből állott, s mely bizottság

(Folytatás.)

III. FEJEZET.

Eljárás a községi bíraskodás alá nem tartozó kisebb jelentőségű polgári peres ügyekben.

28. §.

Felperes szóval vagy írásban foglalva terjesztheti elő panaszát.

Ugyanazon panaszba több, habár jogalapra és tárgyra különböző követelés foglalható, ha ezek mindenike ugyanazon felperes vagy felperesek által ugyanazon alperes vagy alperesek ellen támasztatik, és a bíróság az egybefoglalt követeléseknek mindenikére nézve illetékes.

29. §.

A bíró, ha az ügyet hatósága alá tartozónak és magát illetékesnek tartja, a panasz tárgyalására lehetőleg rövid határnapot tűz ki.

Ha ellenben a bíró az ügyet hatósága alá tartozónak vagy magát illetékesnek nem tartja, visszautasító végzést hoz, s azt röviden írásban foglalva, felperesnek azonnal kézbesíti, vagy legfeljebb 8 nap alatt kézbesítetteti.

30. §.

A felek az ügy tárgyalására rendszerint a peres felek neveit, a kereset tárgyát vagy összegét s a tárgyalás idejét és helyét tartalmazó idézvény kézbesítése által hivatnak meg.

Az idézvény a bíró által sajátkezűleg aláírandó, s bírói pecséttel látandó el.

Községi bíróság alá tartozó ügyekben az idézvényt a községi bíró, vagy ennek rendeltére a községi — a körjegyző, vagy ennek segéde állítja ki.

Az idézvény rövid tartalma a bíróság naplójába, illető rovatának kitöltése által bevezetendő.

Ha a felek szóbeli felhívásra megjelentek, írásbeli idézés nem szükséges.

31. §.

Az idézvénynek egy-egy példánya a felek mindenikének vétbizonyítvány mellett a fennálló törvények szerint kézbesítendő.

Más bíróság területkörében teljesítendő kézbesítések megkeresés útján eszközöltetnek.

Ha felperes kívánja, az alperesi idézvényi példány a kézbesítés eszközöltetése végett neki adandó át. Felperes az ellenfélnek szóló példány vagy példányok kézbesítése végett a községi kézbesítőt hívja fel, ki ezen esetben akként köteles eljárni, mintha a kézbesítés közvetlenül a bíróság által hagyatott volna meg.

32. §.

Ha a bíraskodásra kitűzött időben felperes

több tekintélyesebb építésznek, tekintettel az emberbaráti célra ingyen benyújtott terveinek átvizsgálása és megfontolása után Kolbenheyer Ferenc építész ur tervét elfogadta, aki egyszersmind az építés ingyenes vezetésére késznek nyilatkozott. S mily kitűnően felelt meg ő ezen feladatának és a beléje helyezett bizalomnak: erről a mélyen tisztelt gyülekezetenek ma személyesen van alkalma meggyőződni, miután az árvaház teljesen elkészült és 100 gyermek számára kellő helyiségeket és a szükséges tanodái és munkatermeket magában foglalja. Azt hisszük tehát, hogy intézetünk minden pártolójának és barátjának helyesléssel találkozunk, ha Kolbenheyer Ferenc építész urnak említett feláldozó fáradozása és munkálkodásáért legmelegebb köszönetünket nyilvánítjuk.

Hálás elismerésünket azonban mindazoknak is le kell róvnunk, akik az elvállalt munkákat különösen mérsékelt áron teljesítették, és pedig: Preiss és Kirchenbaum építész urak a kőműves, téglázási, kövezési s efféle munkáknál; Gregerssen Guildb. ur az ács, asztalos és lakatos munkáknál; a Schlik-féle vasöntőde a vas oszlopok és rácsozatoknál; Zellerin Máttyás ur a vízvezeték és vízfűtési készülékeknél; Scholz Róbert a szobafestésnél; Bergmann J. ur a befestési munkáknál; Róth Samu ur az üveges, Preiss Károly ur a bádigos munkáknál, akik között Preiss K. ur a kőablakot felhártaikkal együtt, Gregerssen G. ur még az

ellenfelével együtt a bíróság előtt megjelen, a mennyiben fontos okok nem akadályozzák, és a bíró a megjelent felek személyazonosságáról meggyőződést szerezhet, a tárgyalás külön idézés nélkül azonnal megtartandó.

33. §.

Önjogi személyek a tárgyalásra személyesen jelenhetnek meg.

Kiskorúak, gondnokoltak és jogi személyek a törvény, illetőleg alapszabályaik szerint jogosított képviselő által, közkereseti társaságok, a cégjegyzésre jogosított személyek által képviseltetnek.

Oly jogokat vagy kötelezettségeket illető ügyekben, melyekre vonatkozólag a kiskorúak is rendelkezési jogosultsággal bírnak, a személyes megjelenési jog ezekre is kiterjed.

34. §.

A feleknek jogukban áll a tárgyalásnál magukat meghatalmazott által képviseltetni.

A házastárs házastársa helyett, a nagykorú fiú szülője helyett, vagy viszont, a gazdatiszt a helyett, akinél alkalmazva van, a kereskedő segéd vagy iparos segéd főnöke helyett, írásbeli meghatalmazás nélkül is megjelenhetnek.

35. §.

Meghatalmazott által kötelesek magukat képviseltetni:

1. akiket a bíró külön meghatalmazott általi képviselőre utasít azon okból, mert magukat érthetően kifejezni nem képesek;

2. akikről a bíróság illetlen magaviselet, vagy az ellenfél, vagy pedig valamelyik tanu, vagy szakértő megsértése miatt a szót elvonta. (37. §.)

36. §.

Az előző 34. és 35. §§-ok eseteiben a meghatalmazott által való képviseltetés folytán felmerült költségtöbblet az ellenfél terhére semmi esetben sem állapítható meg.

A meghatalmazott, díjainak és költségeinek saját fele ellenében való bírói megállapítását, kivéve a 35. §. eseteit, nem követelheti.

37. §.

A tárgyalás szóbeli, közvetlen és nyilvános; de csak felnőttek bocsáthatók a tárgyalási helyiségbe.

A felek előterjesztésére, vagy hivatalból kizárható a nyilvánosság, ha a bíró a közérkölciség tekintetéből szükségesnek látja. Ez esetben is kívánhatja mindenik fél, hogy részéről két bizalmi személy jelen lehessen.

A bíró örökösök a rend fenntartása felett; a

ablak redőnyöket, Zellerin M. ur egy kerti fecskendőt, továbbá Ottó ur, Ohm C. J. cég tulajdonosa a házi távirát, egészen ingyen szállították árvaházunk számára.

Különösen nagylelkű bőkezűséget tanúsított az ált. légszusz-társulat, amely nemcsak a csővezetékét, hanem az épület belső installatióját is egészen ingyen csinálta. A köszén- és téglagyári-társulat, amely a szükségelt téglánál 788 frtnyi tetemes árkedvezményt engedélyezett. A „Pesti biztosító-társaság“, amely 5 évre minden fizetés nélkül biztosította új árvaházunkat.

A kerti ültetvényeket, a bokrok egy részével együtt Pec Armin ur, szintén egészen ingyen eszközölte, aki oly szives volt az ültetvények további ápolását is magára vállalni. Mindezen nemes szívű emberbarátok fogadják ezennel egyetünknek különös s legmelegebb köszönetnyilvánítását.

Fel kell még említenünk, hogy a mindenkori nagylelkű főváros is szívélyesen támogatta és segélyezte vállalatunkat az által, hogy a kerti ültetvényekhez körülbelül 400 bokrot ajándékozott, továbbá az építési engedélyért 72 frtban, a lakhatási engedélyért 42 frtban megállapított díjakat, valamint a járda kövezési 70 frtnyi díjat, ugyszintén az átíratási díjat, a néhai Paphegyiné hagyományához tartozó s Budán fekvő ház után 125 frt 75 krral visszatérítés útján elengedte, melyekért a választmány el nem mulasztotta írásban is hálás köszönetét fejezni ki a fővárosi tanácsal szemben.

rendzavarókat, ha a rendreutasítás nem használ, a kiutasítással való fenyegetés után a tárgyalási helyiségből kiutasíthatja; sőt azokat, akik nagyobb illetlenséget követnek el, különösen a bírót, a felet, vagy meghatalmazottat, a tanut vagy szakértőt megsértik, 10 frtig terjedhető pénzbüntetéssel, fizetésképtelenség esetében pedig 24 órai elzárással fenyegetheti.

Az eziránt hozott végzés azonnal kihirdetendő és végrehajtandó.

38. §.

A bíró legelőbb is a feleket a ténykörülmények, a bizonyítékok és kérelmük iránt kihallgatni, s ennek megtörténte után az ügy felderítése végett hozzájuk kérdést intézni köteles avégből, hogy a döntő körülmények tisztába hozassanak s a valódi tényállás kipuhatolhassék. Ugyanezen célból a felek a bíró által közvetítve, vagy ennek engedelmeivel közvetlenül is intézhetnek egymáshoz kérdéseket. A bíró azonban ez ügyre nem tartozó kérdések intézését megtagadhatja, s általában oda hatni köteles, hogy az ügyre nem tartozó hosszadalmasságok és mellékkörülmények mellőzésével a tárgyalás lehetőleg megszakítás nélkül fejeztessék be.

A bíró köteles figyelmeztetni a feleket azon következményekre, melyek az ügyállás felderítésének vagy bizonyítékaik megjelölésének elmulasztásából származnak.

A jelen törvény által megállapított eljárás alá tartozó ügyekben, szavatosra való hivatkozásának helye nincsen.

39. §.

A bíró a járása területén lakó vagy tartózkodó, azonban a 34. §. engedelme mellett meghatalmazott által képviselt felet, amennyiben szükségesnek látja, személyes megjelenésre idézheti. E meghagyásnak a felek, ha csak legyőzhetlen akadályok által vissza nem tartatnak, 50 frtig terjedhető büntetés terhe alatt eleget tenni kötelesek.

40. §.

Ha a tárgyalás közben kitűnik, hogy a megjelentek valamelyike önképviselőre nincs jogosítva, vagy a felek valamelyike helyett olyan személy jelent meg, ki képviselői jogát nem igazolja: a bíró a tárgyalást hivatalból halassza el és a törvényszerű eljárás eszközzésére a szükségeseket hagyja meg.

Ez esetben mindazonáltal tartozik a bíró a feleknek kijelenteni, hogy ismételt halasztásnak az ellenfél beleegyezése nélkül, nem lesz többé helye.

Jelenleg már is 61 árva gyermek van elhelyezve házunkban és az intézethez tartozó iskolának is már több, kívülről bejáró tanítványa van, akiknek száma a környékbeli szegényebb gyermekek sorából mindinkább szaporodni fog.

Az árvaház belső vezetése, Brocskó Lajos urnak mint árva-atyának és tanítónak kezében van, aki saját intézetünknek fennállása első éveiben növendéke volt és a tanítói pályára szentelte magát.

Általában felomlithetjük, hogy árvaházunkban ez ideig 186 árvagyermek talált ápolást és nevelést; és intézetünknek már számos kilépett növendékei a hazai társadalomnak hasznavehető s derék tagjaivá váltak.

Noha ez időszerint az építésre vonatkozó zárszámadások végleg megállapítva még nincsenek, mégis már jelleleg teljes bizalommal jelenthetjük, hogy a ház összes építési költségei — a központi fűtést s a vízvezetékét, ugyszintén a kőfalat és vasrácszatot is beleértve — a 78,000 frtot nem haladják felül, mely összeg az épület nagyságával és minőségével szemben, bizonyára igen mérsékeltnek tűnhetik fel, és tanúságot nyújthat az építési bizottságnak és az építész urnak karöltve járt lelkiismeretes takarékoságáról.

Az építési költségek — egy aránylag csekély összegben kívül — már is fedezték részint a rendelkezésre állott egyleti alapból, részint az eddig befolyt adakozásokból és végre részint a kölcsön-

A tárgyalás elhalasztandó akkor is, ha valamelyik fél az ügy iránt érthetően nyilatkozni képes nem lévén, a bíró meghagyására rögtön meghatalmazottat nem állít; vagy ha valamelyik fél illetlen magaviselete miatt a tárgyalási helyiségből kiltatott.

Ezen esetekben utasítandó az illető fél, hogy az újabb tárgyalásra meghatalmazott által jelenjen meg, különben meg nem jelentnek fog tekintetni.

Ha a tárgyalás elhalasztatik, a bíró tartozik a feleket az újabb tárgyalási határnapról, amennyire lehetséges azonnal szóval értesíteni.

41. §.

Ha tárgyalás közben kiderül, hogy a kereset nem tartozik a jelen törvény szerint való eljárás alá: a bíró a további eljárást az esetben is köteles megszüntetni, ha a fél az iránt kifogással nem élt.

Az eljárás megszüntetése végzés által mondanó ki, mely azonnal kihirdetetik, és ha valamelyik fél kívánja, neki írásban foglalva kézbesítetik.

Ezen esetben felperes keresetét a rendes bíróságok előtt feltétlenül megindíthatja; és a rendes bírói hatóságok az ügyet azon ok miatt, hogy az a jelen törvény szerinti eljárás alá tartozik, el nem utasíthatják.

42. §.

A felek kihallgatása után a bíró köteles az egyezséget megkísérteni.

Ha az egyezés sikerül: az a jegyzőkönyvbe bevezetendő, joghatálylyal azonban csak akkor bír, ha a felek által sajátkezűleg aláíratik, vagy a mennyiben a jegyzőkönyvet aláírni nem képesek, kézjegyek alkalmazása mellett nevek egy erre felhívott s magát névaláíróként megjelölő tanu által aláíratik. Ezenfelül az egyezés bírói aláírással és pecséttel is ellátandó.

43. §.

Ha az egyezés nem sikerül: a peres ügy, amennyiben bizonyítási eljárás szüksége nem forog fenn, azonnal; ellenesetben a bizonyítási eljárás befejezése után ítélet által döntetik el, s abban a kötelezettség teljesítésére az ítélet kihirdetését vagy kézbesítését követő naptól bezárólag számítandó és legfeljebb 8 napra terjedő határidő tűzetik.

Ha több követelés foglaltatott egybe, s valamennyi iránt azonnal ítéletet hozni nem lehet, a bíró, az ítélelhozatalra még nem alkalmas követelés elkülönítésével, jogosítva van azon követelések felett hozni ítéletet, melyekre nézve bővebb felderítés szüksége fenn nem forog.

kép kapott előlegekből, amelyek az összes építési költségek kifizetése után, körülbelül 24,000 frttal az egylet adósságát képzendik; azonban ezekkel szemben állanak még a már aláirt adományokból és hátralevő hagyományokból befolyandó összegek, mintegy 16,000 frt, továbbá a még remélhető adakozások, amelyek beszerzése végett a választmány szakadatlanul működik, és végre a 3000 frtnyi bár még eddigelé nem fedezett költséggel lakházzá átalakított régiebb árvaház a dob-utcában, amely már f. évi nov. 1-től fogva majdnem teljesen bérbe van adva és már is házbérjövédelmet hoz.

Pénzügyünk ezen helyzetében teljes megnyugvással remélhetjük, hogy az új árvaház felépítése egyletünkre nézve tulságos teherral járnai nem fog és hogy e részben semmiféle zavaroktól tartani nem kell. Ha azonban a kitűzött szép célt, melyre oly kitartóan törekedtünk, most már helyesen elérni és az elhagyott vagyontalan evang. árvagyermek nagy száma mellett, akik az árvaházunkba leendő felvételre érdemeseknek találtatnak, a felvételek számát 100-ig emelni akarjuk: akkor minden takarékoságunk mellett is, a fenntartási költségek fedezésére jelentékenyen nagyobb évi jövedelmekre van szükségünk, miután az el-tartási költségek csak legkisebb részben fedezvék a rendes tagok évi járulékaival, úgy hogy az évi bevételek emelésére okvetlenül törekednünk kell; s ily helyzetben már előre is, további jó-

A bíró ez egybefoglalt követelések tárgyalásának elkülönítését is elrendelheti.

44. §.

Mindenik fél tartozik azon ténybeli állításokat, melyekre jogát vagy kifogását alapítja, bizonyítani.

A bizonyítás módjai: a beismerés, okirat, tanuvallomás, szakértők véleménye, bírói szemle és eskü. (Folyt. köv.)

LEVELEZÉS.

Sz.-Udvarhely, dec. 4.*

Az udvarhelyjárasi tanítói fiókkör november 26-án megtartá városunkban évnegyedes gyűlését, melyen a vidéki tanítók közül mintegy 20 tag, a helybeli középiskoláktól több tanár és a tek. kir. tanfelügyelő ur vett részt.

Molnár Károly elnök az ülés megnyitása alkalmával figyelmébe ajánlja a gyűlésnek, hogy az minden eszközt használjon fel jövőre munkájának eredményezőbbé tételére. Nem tartja elégnak, ha a testület tagjai csak saját maguk körében maguk működnek. Azt találja, hogy a népnevelés ügye ugy kell hogy érdekelje — természetesen — a lelkeszi kart és az udvarhelyi tanítói, tanári és tanítónői kart, mint a falusi tanítókat. Kiemeli, hogy az eddigi tagok tettek annyit, mennyit tenniök lehetett, de a gyűlésnek mégis figyelmébe ajánlja az említett karokat megnyerés végett; mert — ugymond —: „akkor lesz a körben oly tényező is, mely jövőre teljes eredményt mutathat fel“. Erre az összes jelenvoltak azon óhajukat fejezték ki, bár a lelkesz és tanár urak magukat a népnevelésügy zászlóvivőinek tekintve, mint a tanítók természetes kollegáik, minél többen lennének tagjai, s hivatásuk és képzettségüknel fogva munkás tagjai a tanítói egyletnek, melynek célja a tanítói önképzés által megyénk népnevelési ügyén lendíteni.

Gyakorlati tanítást tartottak: 1) Lenárd István, kistaludi tanító, a földrajzból. Tanításában igyekezett bemutatni Udvarhely- és Csikmegyék rövid ismertetése által azt, hogy minő módszerrel kezeli iskolájában a földrajzot. Rövid eszmecsere után, kezelési módja igen helyesnek ítéltetett. 2) Fosztó Zsigmond, kecseti tanító, a magyar nyelvtanból. Itt hosszabb beszélgetés fejlődött ki, mi-

* Lapunk mult számából tárgyhalmaz miatt maradt ki. Szerk.

akaró részvételüköz és tevékeny pártfogásukhoz folyamodunk, s különösen a tekintetes és némes lelkületű főváros gondozásába s támogatásába is, legmelegebben ajánljuk áldásthozó intézetünket.

Szilárd bizalommal Isten segélyébe és áldásába s biztos reménnyel intézetünk jövője iránt, im ezennel megnyitottnak nyilvánítjuk új árvaházunkat és a tisztelt gyülekezetet s vendégeinket az árvaházi helyiségek megszemlélésére felkérjük.

Egy általános „éljen“ kiáltás volt a válasz a közönség részéről ezen felolvasásra, ebben fejezvéni ki őszinte elismerését és háliját azok iránt, akik ezen árvaegylet s új árvaház létrehozásában s fenntartásában buzgokodtak és buzgokodnak, különösen pedig a fáradhatlan, tevékeny és az áldozathozatalra mindenkor kész elnök b. Kochmeister iránt.

Az ünnepély végeztével megszemlélte a közönség az új árvaház egyes helyiségeit s az ezt kerítő kis parkot. Mindenütt meglepő rend, tisztaság, lelkiismeretes gondosság. Azt hisszük a jelenvoltak mindegyike boldogító édes érzések között hagyta el ez új hajlékot, és vidéki olvasóinknak újból és újból ajánljuk, hogy ha a fővárost meglátogatják, szakítsanak ha csak egy rövid órát is, hazai protestánsizmusunk ezen egyik főbűszkeségének megtekintésére.

„Prot. egyh. és isk. lap.“ — Farkas József.

ve! a tanító ur olvastatva nem tanított, hanem ismételtetett több rendbeli nyelvtani szabályt. melyek tanítás alkalmával több heti anyagul szolgálnak. (Itt, közbe legyen mondva, az elnöki megnyitásban hangsúlyozott tényezők részvéte hogy mily üdvös, tapasztaltuk, mert oly észrevételeket hallottunk, melyek után ezentul másképp igyekeznünk kezelni anyanyelvünket, hogy ne legyen az iskolánkban a legnehezebb munka legkevesebb eredménynyel.) A gyűlés ajánlja a tanítónak a nyelvtani részek megkülönböztetését és gyakorlati tanításnál egy részecskének megtanításánál a módszeres kezelésnek bemutatását. 3) Kovács Ágoston a történetből tanított; érdekes magyarázattal ismertette a székelyek eredetét, habár itt-ott hibákat is ejtett. A tanítás azonban oly tanulóknak volt szánva, kiknek Európáról és Ázsiáról semmi tudomásuk, annál kevesebb az országaikról, s így minthogy oly osztályban tanította, melyben ily földrajz még nem tanított, a tárgyi módszer ellen vétett. Különböző kezelési módja helyesnek találtatott.

Érdekes értekezést tartott Suppan Vilmos reálisk. tanár arról, hogy a négy alapmíveltetet hogy kell kezdetben értelemfejlesztőleg, értelmesen tanítani s lassanként átmenni azon alakjaira a műveleteknek, melyek ugyszólva gépiesek s melyek a rövidség okáért közhasználatban vannak. Kimagyarázta a négy művelet összefüggését, természetét. Kiemelte hasznát annak, ha a tanító kezdetben mind a főbeli, mind az írásbeli számoltatásnál megnevezett számokat használ. Érdekes értekezését még érdekesebbé tette a folytonos példairás.

Ezután Molnár Károly ismertette az egész megyei tanítótestület október 30. és 31-én tartott ülésének folyamatát, ugyszintén a szilágymegyei tanítótestület 4 évi működését, párhuzamot vonva a mi testületünk működésével. Ez utóbbi tanulságos, mennyiben láthattuk, hogy más testületek minő irányokban fejtik ki erejüket a népnevelés érdekében.

Elnök ezután átad a fiókkör részére a könyvtárnak 4 és 25 tagnak egy-egy könyvet, melyeket kiosztás végett több szerző ajándékozott. A gyűlés köszönetet mond az ajándékozóknak. Ezek után a gyűlés pénzbeli ügyeit s a legközelebbi ülés sorozatát tárgyalta.

KÜLÖNFÉLÉK.

Lapunk mai száma a körülmények sürgőssége miatt a szokottnál huszonegy órával korábban jelenik meg.

Plevna elesett! Osman kapitulációjáról a „N. W. Tagblatt“ harctéri levelezője a következőket jelenti Bogotból, — a „Pesti Napló“ szerint — dec. 10-éről:

„A f. hó 8-án tartott nagy haditanácsban mindenki oda nyilatkozott, hogy Plevna általános rohamtámadással bevehető. Ily értelemben kiadott a rendelet és megtörténtek az intézkedések dec. 9-én az egyes orosz és román csapatparancsnokok részéről. Már dec. 9-én ötszáz ágyu szakadatlanul okáda a tüzet négy török védő ellen, melyek az első rohamtámadás tárgyaiul szemeltettek ki.

A bombázás irtózatossá volt és részben éjen át is tartott. A reggeli szürkületkor a bombázás újult erővel indult meg, a támadó oszlopok csoportosultak, a főrohamtámadás kezdetét vette.

Hat támadó oszlop alakított. Ezek mindegyike tizenkétezer főre rugott. Hetvenkétezer ember dörgő hurráh-kiáltásokkal az előretolt török művek ellen nyomult. Ötvenezer ember tartalékban maradt.

Világos nappal lett, mire a hat rohamoszlop rajait előreküldte. Az orosz pozíció-üteg tüze hirtelen elhallgatott. Az orosz és román rohamoszlopok a kétségbeesés bátorságával rohantak a török redouteokra. A kétségbeesés bátorságával védte magát azok őrsége. Nemsokára megszűnt az ágyutüz az egész ostromvön.

Az ellenfelek ember ember ellen rontottak egymásra. Szuronyt, baltát, handsárt és tört használták a dühödő, hősies viaskodásban. Senki sem adott vagy kapott kegyelmet. Egyszerre ellankadt a török őrség ellentállása. Emberáram emberáram után hullámozott be a török redouteokba.

A gát át volt törve, a folyam feltartóztatlanul bömpölygött be az ütött résekben. A védők száma egyre kisebbre apadt. Nehány kis szakasz még tartotta magát. De ezek is elhulltak. Egy ember sem maradt életben, az ostromlók a török redouteok összes őrségét lekaszabolták, mivel senki sem akarta magát megadni.

A rohamoszlopok a bevett redouteokon túl a tulajdonképeni plevnai pozíció ellen nyomultak. A város völgyben fekszik; a magaslatok, melyeken a bevett török redouteok állnak, teljesen dominálják. Nagyszerű látvány nyílt a szemnek.

Osman pasa főereje a völgykatlanban volt összpontosítva; ép mozogni kezdett a Vid folyó hosszában éjszaki irányban, Viddin felé. Rögtön érthetővé vált, hogy Plevna hőseleki védője az utolsó fennmaradt eszközhöz akart fogni, a kiromlásához, hogy megpróbálja az ostromvön áttörését, miután a domináló magaslatok elvesztése lehetlenné tette Plevna további védelmezését.

E válságos pillanatban az orosz-román tábori tartaléktüzérség a közvetlenül Plevna előtt levő magaslatokat foglalta el, ahonnan a völgyben előnyomuló törököket gyilkos tüzzel borította. Még ez sem ingatta meg a török csapatokat. Csakhamar sorakoztak a zászlóaljok, hogy az oroszok által épen most elfoglalt magaslatokat megtámadják. Osman pasa több erőteljes rohamot intéztetett s egyes török osztagok egészen az ütegekig nyomultak előre. A török sereg zöme eközben észak felé folytatta útját. A támadásnak csak az volt célja, hogy a főerő szabadabban nyomulhasson előre. A támadások nehéz küzdelem után visszaverettek.

Osman pasa ekkor maga állott serege élre. Egész Openesig hatolt előre, mely falu Plevnától háromnegyed mértföldre fekszik; a menekülés lehetségesnek látszott. Ekkor lépett az orosz-román tartalékerő akcióba. Openes a Vid folyó mentén elhelyezkedő magaslaton fekszik. Itt a tartalék egy része azon célból helyzetetett el, hogy megakadályozzák Osman útját Viddin felé.

Openessel szemben Dolni-Etropolnál a baloldali magaslatok kezdődnek; ott is egy orosz-román üteg volt elhelyezve. Ezen veszélyes völgyutban érte utól Osman pasát a katasztrófa.

A törökök keresztútba jutottak. Százanként hullottak a katonák, a kartácsok zárt rendben haladó tömegekbe csaptak le s egész századok terültek el a földön. Ekkor Osman pasa maga is megsebesült és lebukott lováról. Az ellentállás megtört; a török csapatok fehér zászlókat lengettek.

Zászlóalj zászlóalj után tette le a fegyvert. Az oroszok már bevonultak Plevnába. Szivrázó jelenet tárult itt szemek elé. A csatatér tizezer halott és sebesült török katona borította. Élelmi szer már nem volt. Még a lakosok házaiban sem volt élelem. A kórházak Plevnában szükségét szenvedtek.

Az első felületes számításra 40,000 török ejtetett foglyul; 400 ágyu és számos más diadaljelvény esett a győzők kezébe. Az oroszok és románok veszteségei óriásiak. (Más lapok szerint 22,000 ember. Szerk.)

— A Bécsben ülésező magyar delegáció külügyi albizottsága e hó 11-én bizalmas közleményeket kapván gróf Andrassy külügyminisztertől, abban állapodott meg, hogy a külügyi kérdések a plenumban ezuttal nem tárgyalhatók.

— Megrendítő szerencsétlenség. Megyénk egyik derék fia, kadicfalvi Török Pál f. hó 11-én Sz.-Udvarhelytől, épen amint ebédhez ült, szívzselhűdésben hirtelen meghalt. Gyászjelentése következő: „Özv. Török Pálné Kone Polixena a maga és az elhunytján édes anyja özv. Török Ferencné Gyárfás Zsuzsanna; testvére Török Albert, ennek neje Zeyk Lenka s gyermekeik: Pál és Mihály, valamint a többi közeli és távoli rokonok nevében is szomorodott szívvel jelenti, hogy a feledhetlen jó férj, fiu, testvér, sógor, nagybátya, őszintén szerető rokon kadicfalvi Török Pál f. hó 11-én, élete 41-ik évében, szívzselhűdés következtében, jobblétre szenderült. Az idezültben hozzátartozói a páratlan jó rokonnak, barátjának a feltétlen hű barátot s ismerőseit egy becsületes szilárd jó hazafi példányképet siratják. Hült porai f. hó 13-án d. u. 3 órakor fognak, róm. kath. szertartás szerint, a tibódi sírkertben örök nyugalomra elhelyeztetni.“ Temetése a megjelölt időben roppant résztvevő közönség jelenlétében történt. Nyugodjék csendesen!

— Köszönetnyilvánítás. Sz.-Kereszturon lakó dr. Szabó Lajos orvos-sebész tudor és szülésmester ur (fia a Kólozsvárt nem rég elhunyt jeles orvos tudor Szabó Józsefnek) egy év folyamán alatt egy veszélyes nyakszirt-pokolvarból és gyomorhuruttal kapcsolatos fejlézből szerencsésen kigyógyítván, ezen biztos és sikeres eljárása kezdettől végig dr. Kovács Sebestyén Endre budapesti hírneves főorvosom, ugy dr. Szilágyi Nagy Sándor m.-vásárhelyi házi orvosom által is kitüntető helyesléssel ismertetett el. Amiért is midőn nevezett orvos urnak körülem tanúsított gyógykezelésért hálataljes köszönetet szavazok. egyuttal megragadom ezen alkalmat, hogy ezen szakavatott képzettségű, páratlan szorgalmu, mindenkinek szolgálatkészségű, előzékeny modoru fiatal orvost, ki már a gr. Haller József és Gyárfás Domokos urak családjában is méltán fölkaroltatott, és ezen vidéken különben is szép orvosi gyakorlatnak, valamint a társadalmi téren is közkedveltségnek örvend, a szenvedő emberiség érdekében a legőszintebben ajánlhassam. Sz.-Keresztur, 1877. dec. 10. Lázár Ádám. h. ügyvéd.

A fillérestélyek rendező bizottságától és a tagsági díjt fizetett székelyegyleti tagoktól lapunk szük tere miatt kénytelenek vagyunk engedelmét kérni. Szerk.

Kiadó-tulajdonos és felelős szerkesztő: Szukács Mózes

Dr. Handler Mór

ORVOS-, sebész tudor, szülész és szemész,

Gyógyít gyökeresen fényes és tartós siker biztosítása mellett mindennemű

TÖRTÉKES

betegségeket:

1) az önfertőzésnek minden következményeit, úgy mint

magömléseket,

az ingerlékeny egyenséget, az ondfolyást, különösen a

[12]

tehetetlenséget

(elgyengült férferőt);

2) húgyesőfolyásokat (még oly tütleket is), a nemzőrészek

bujakóros fekélyeit és másodrendű bujakórt minden alak-

jaiban és elcsúszásiban;

3) húgyesőszűkítések;

4) físs és idült nyárfolyásokat nőknél, az ugynevezett fehérfolyást,

és az onnan eredő

MAGTALANSÁGOT;

5) bőrkétségeket;

6) a húgyhólyag betegségeit és mindennemű vizeleti nehézségeket.

Rendel napokként:

Minden 10 óráig, délután 3 óráig, és este 7 óráig 8-ig.

Lakik: Pesten, belváros, Kigyo-utca 2-ik szám, a Kigyo- és Városház-utca sarkán,

(Rottenbiller-féle házban), 1. emelet, bemenet a lépcsőn.

Díjjal ellátott levelekre azonnal válasz adatik és a gyógyszereszek megküldetnek.

[13]